Kun lapsella on ikävä –
Sijaisperheissä asuvien lasten ajatuksia ikävästä

Laura Linnamaa

#Munperheet-seminaari, Tampere, 10.4.2018

“Sydämessä voi tuntuu ikävä, kun on yksinäistä” – Lapsen ikävä perhehoidossa

https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/54400

Miksi tutkia ikävää?

- Ikävän emotionaalinen taakka - ikävä voi olla tunteena suuri ja raskas
- Ulkopuolisen voi olla vaikea ymmärtää perhehoidossa elävän lapsen ikävää
- Osataanko lapsen ikävä ottaa puheeksi?
- Ikävä kertoo, että jokin on rakasta, tärkeää tai merkityksellistä
- Lapset kertoneet ikävän olemassa olosta jo aiemmassa tutkimuksessa

Tutkimuskysymykset

1. Minkälaisia ikävän tunteeseen liittyviä kokemuksia sijoitetuilla lapsilla on, ja ketä tai mitä he mahdollisesti ikävöivät?
2. Mikä lasten ikävää helpottaa?
3. Kaipaavatko lapset tukea ikävän tunteen käsittelyyn tai helpottamiseen? Jos kaipaavat, niin millaista?

Salapoliisitoiminta

- Esi- ja alakouluikäiset lapset pääsevät mukaan lastensuojelun kehittämistyöhön
- Pyrkii vahvistamaan lastensuojelun asiakkaina olevien lasten osallisuutta
- Ryhmämuotoista toimintaa leikin ja lapsille sopivien toiminnallisten harjoitusten keinoin
- Mukana käsinukke Mäyrä, joka kaipaa lasten apua tätä askarruttaviin lastensuuojeluun liittyviin asioihin

Tutkimusaineisto

- Aineisto koostuu kahdesta vuonna 2016 järjestetystä Salapoliisipäivästä
  - 17 lasta
  - Aiheena ikävä, jota käsiteltiin saven, piirtämisen ja askartelun avulla
  - Tutkimusmenetelmänä havainnointi ja analyysimenetelmänä sisällönanalyysi

Keneen tai mihin ikävä kohdistuu?

- **Ikävä syntymäperhettä**

A: *Mitä muuta se voi tarkoittaa, kun Mäyrä sanoo, että Mäyrällä on ikävä?*

Elias: *Se ikävöi sen oikeita äitiä ja isää.*

A: *Jos se sun ikävä puhuis, niin mitä se voisi sanoa, kun se tuntuu siellä vatsassa?*

Iida: *Mulla on ikävä. Mulla on äitiä ikävä.*

Keneen tai mihin ikävä kohdistuu?

A: *Mitäs teidän mielestä Mäyrä vois tarkoittaa kun se sanoo, että sillä on ikävä?*
Leo: *Et se haluaa ruokaa.*
A: *Joo, et se haluaa ruokaa. Piirrä joku, minkä ruoan sä haluat.*

Leo: Ehkä joku öö omien vanhempien joku hyvä ruoka.

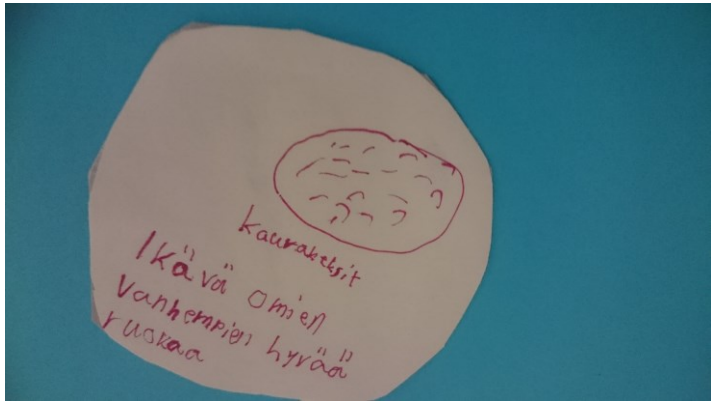

Keneen tai mihin ikävä kohdistuu?

A: *Mitä sun ikävä haluaa kertoa?*

Emma: *Milloin mä pääsen tapaamiseen.*

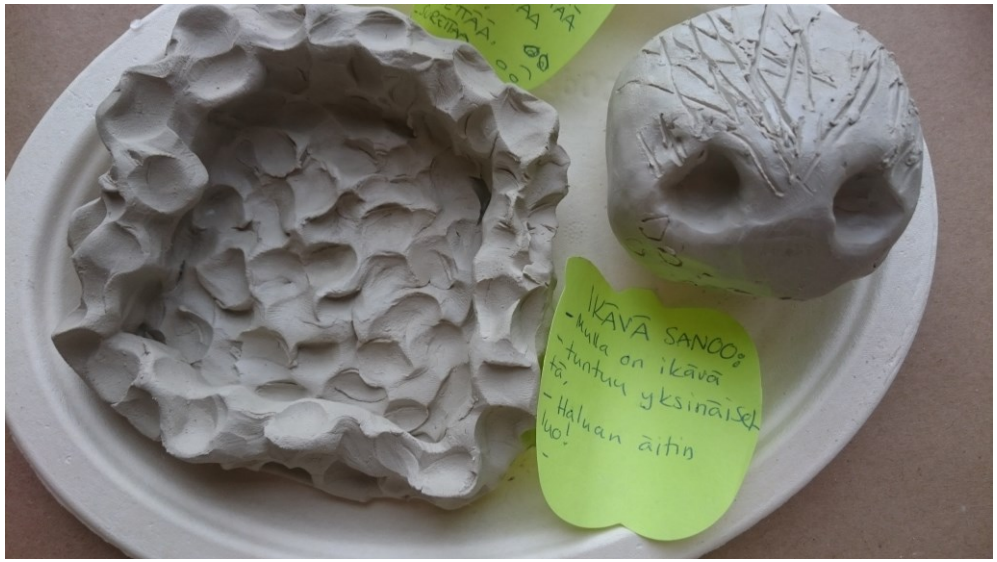

Keneen tai mihin ikävä kohdistuu?

- **Koti-ikävä**

A: Mitköhän se voi tarkoittaa kun Mäyrä sanoo, et minulla on ikävä?

Elias: *Koti-ikävä*

A: *Kotia ikävä. Joo. Piiräppä tohon koti, joku koti jooko.*

Petteri: *Sä luit just mun ajatukset. Mäkin haluan piirtää talon.*

Elli: *Mäkin haluan piirtää kodin.*

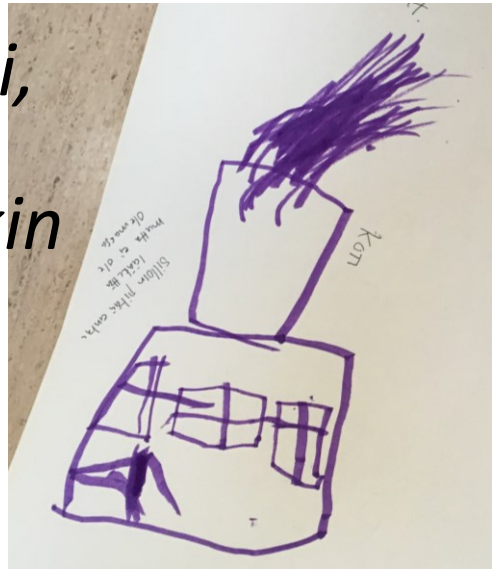

Keneen tai mihin ikävä kodistuu?

Onni: *Se on joku talo. Vanha talo. Ja sillä on ikävä sitä vanhaa taloa kun se on siellä uudessa.*

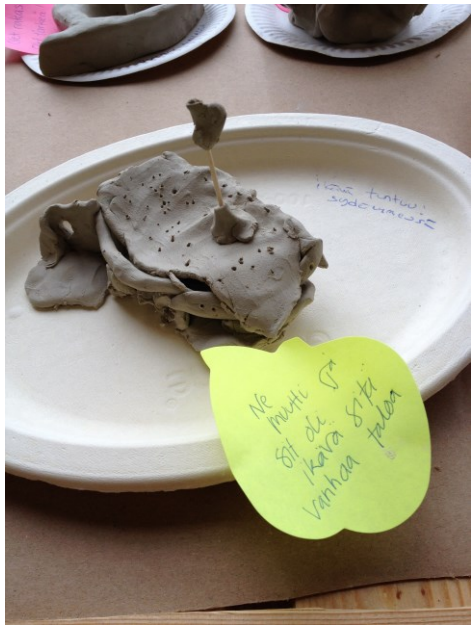

Keneen tai mihin ikävä kodistuu?

A: *Mäyrää kiinnostaa vielä tää koti-ikävä, että mitä se tarkoittaa. Haluaako se mennä sinne kotiin vai..*
Elias: *Joo.*
A: *Vai mitä se vois..*
Otto: *Joo.*
Olivia: *Mennä kotiin.*
A: *vähän tarkemmin, kerroksää.*
Petteri: *niin että niinku mennä kotiin ja elää tavallisesti omien vanhempien kanssa omassa kotona.*

Keneen tai mihin ikävä kohdistuu?

Onni: *Tai jollain on ikävä vaikka sen vanhaa sänkyä. Tällaista mikä on kaatopaikalla.*

A: *Ahaa, onko se se?*

Onni: *Joo. Siinä oli kaikki, semmonen yölamppu, jota siinä toisessa ei ollut, niin sitä sillä oli ikävä.*

Onni: *Tästä tulee kerrossänky.*

Keneen tai mihin ikävä kohdistuu?

- **Ikävä kasvuympäristöä**

A: *Haluatko sä sanoa, et mitä se tarkoittaa, kun Mäyrä sanoo et on ikävä.*

Olivia: *Öö se tarkoittaa sitä, et se niinku ikävöi sen parhaita kavereita ja se haluis olla niiden kaa.*

Venla: *Minullakin on ikävä minun päiväkotia, kun se on vanha ja minun piti löytää uusi.*

Ikävä tunteena ja tuntemuksena

- **Ikävään liittyy keskeisesti suru**

A: *Mitä se voi tarkoittaa, että Mäyrällä on ikävä?*

Netta: *Hän on surullinen*

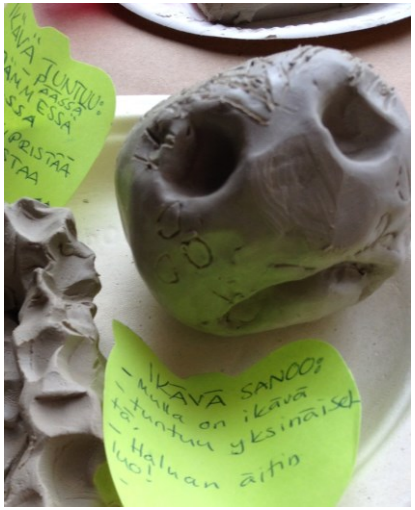

Ikävä tunteena ja tuntemuksena

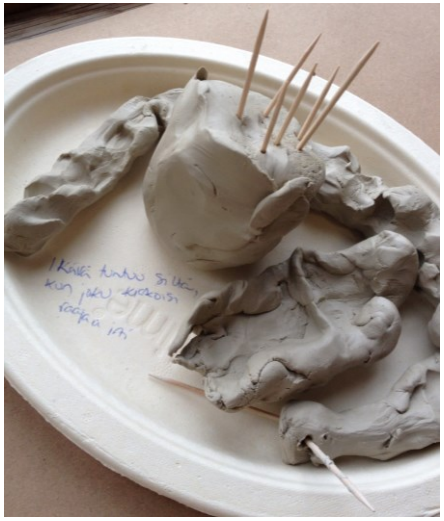

- **Ikävä on epämiellyttävä tunne**

Siiri: *Tämä ikävä on piikkirosvo.*
A: *Onko se ikävä piikikäs?*
Siiri: *Joo.*
A: *Sitten jos tuo piikikäs suru puhuis, niin mitä se sanois?*
Siiri: *Ai!*

Ikävä tunteena ja tuntemuksena

- **Ikävän vaihtelevuus – “Tuntuu silloin, kun sitä ajattelee.”**

A: *Onko se* (ikävä) *vahvimmillaan aamulla, illalla vai päivällä?*

Emma: *Illalla. Sillon kun meen nukkumaan.*

.

Ikävä tunteena ja tuntemuksena

- **Ikävään liittyy tunne yksinäisyydestä**

A: *Mitä sä ajattelet, että tarkoittaa kun Mäyrällä on ikävä?*
Venla: *Hän haluu, mennä vanhempien kaa kotiin, kun hän on..on yksinäistä.*

Olivia: *Sydämessä voi tuntuu ikävä, kun on yksinäistä.*

Missä ikävä tuntuu?

- Sydämessä
- Päässä, aivoissa, vatsassa, silmissä, rinnassa, raajoissa, sisimmässä…

Iida: *Se* (ikävä) *tuntuu siltä et kiristää.. et kuplii ja puristaa vatsaa.*

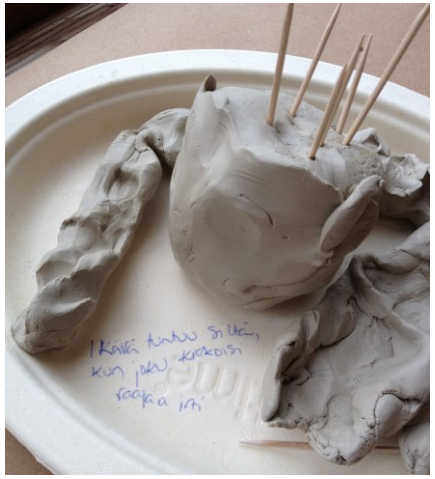

Ikävän helpottaminen

- Ajatusten suuntaaminen ikävästä pois
- Menneen läsnäolo ja muistojen merkitys
- Perustarpeiden tyydyttäminen
- Aikuisen tuki

Ikävän helpottaminen – Ajatusten suuntaaminen ikävästä pois

- **Ympäristön virikkeellisyys ja aktiviteetit** -“Jos on yksinäistä, niin leikki voi helpottaa. Niin, että on tekemistä.”
- **Ystävät ja lemmikit**

  A: *Mitäs ominaisuuksia siinä sun koneessa nyt on?*

  Niilo: *Siellä on sisällä sille ystävä tai joku kiva*

Ikävän helpottaminen – Ajatusten suuntaaminen ikävästä pois

- **Herkut**

Niilo: *Laitetaan sinne keksit piiloon.*
A: *Keksikätkö? Mites ne keksit auttaa siihen ikävään?*

Niilo: *Ne näyttää kivalta ja maistuu hyvältä.*

Elias: *Voi kuunnella rauhallista musiikkia ja sit, sit täällä voi syödä vähän napostella karkkia.*

A: *Onkse juominen teijän mielestä ja se karkinsyöminen se pääjuttu joka auttaa?*

Elias: *Joo, se ehkä vähän rentouttaa.*

Ikävän helpottaminen – Ajatusten suuntaaminen ikävästä pois

- **Lahjat ja yllätykset**

A: *Mitäs nää sitten on?*

Siiri: *Lahjoja.*

A: *Mitäs ne lahjat on?*

Siiri: *Noo..yllätyksiä!*

Ikävän helpottaminen – Ajatusten suuntaaminen ikävästä pois

- **Ilo**

A: *Haluksä kertoo Mäyrälle miten tää toimii? Täällä on mieletön tää tähtitaivas ja yö.*
Otto: *Niin se voi ihailla sitä tähtitaivasta.*
A: *Meneeks se tänne sit pötkölleen ja kattelee sitä?*

Otto: *Joo.*

A: *Millä tavalla se auttaa sit, ku kattelee sitä tähtitaivasta?*

Otto: *Siitä tulee hyvä olo.*

Ikävän helpottaminen – Menneen läsnäolo ja muistojen merkitys

- ***Muistot*** *- "Et muistaa mitä on aiemmin tapahtunut"*
- **Tutut kuvat, äänet ja tuoksut**

Otto: *Tää muistuttaa sen kodista, kun täällä on tää savupiippu.*

Otto: *Hei talo, koska se on tärkee sille.. Mäyrälle.*
A: *No sehän on hyvä siinä.*
Otto: *Tässä on talon kuva.*
Otto: *Tää muistuttaa sen kotia. Sitä taloa.*
A: *Sitä se muistelee niinkö?*
Otto: *Täällä on se mökki, tai semmonen kotitalo, mikä muistuttaa.*

A: *Niin, sitten ei oo niin ikävä kun voi nähdä tuttuja kuvia vai?*

Otto: *Niin!*

Otto: *Mä ajattelin et tää on semmonen juttu, mistä se öö näkee tärkeitä juttuja.*

Otto: *Täällä on tuttu tuoksu, turva ja pehmeä sänky.*

A: *Missä toi tuttu tuoksu tuntuu? Mistä se tulee?*
Otto: *Se muistuttaa kaikista tutuista ja, ja tuoksuista.*

Ikävän helpottaminen – Menneen läsnäolo ja merkitys

- **Tutut kuvat, äänet ja tuoksut**

Emma: *Tuolta tulee lusikka, joka antaa ruokaa ja sitten näkee oman äidin kuvan.*

A: *Mitä muuta kun se ruoka niin auttaa siihen ikävään? Onks jostain napista kun painaa, niin..*

Veera: *Tulee tuttu ääni!*
A: *Joo, kenen ääni pitäis tulla?*
Emma: *Äitin ja pikkuveljen ääni*

A: Joo eli tärkeiden ihmisten ääni auttaa ja sit se ruoka. Mikä muu vois auttaa?

Veera*: Ja tuolta tulee muistoja.*

Ikävän helpottaminen – Menneen läsnäolo ja muistojen merkitys

- **Omat henkilökohtaiset ja tärkeät tavarat**

A: *Mites tää auttaa ikävään tää kone?*
Elli: *Se löytää tavaroita.*
A: *Löytää tavaroita, okei.*
Elli: *Se voi löytää sen Mäyrän tavaroita.*

- **Yhteydenpito**

Otto: *Täällä on joku semmonen antenni.*
A: *Miten tämä asia helpottaa ikävää?*
Otto: *En mä tiedä miten se auttaa. Sen avulla voi soittaa kotiin.*

Ikävän helpottaminen – Perustarpeiden tyydyttäminen

- **Fysiologiset tarpeet**

Veera: *Täältä saa ruokaa. Pastaa, ainakin rusetinmallisia.*

Leo: *Me tarvitaan se suihkujuttu, että sillä saa niinku vettä. Että se Mäyrä saa siitä puhasta vettä.*
A: *Niin, et puhdas vesi auttaa ikävään?*
Petteri*: No joo kyl se pitää paikkaansa. Välillä kun sä otat raikasta vettä, niin se auttaa.*

Ikävän helpottaminen – Perustarpeiden tyydyttäminen

- **Turvallisuuteen liittyvät tarpeet**

A: *Mikäs sen tehtävä on, miksi se piti siihen laittaa?*

Niilo: *Siitä tulee sähkö ja valo, ettei oo pimeetä.*

Onni: *Täältä tulee lämpöö.*

A: *Lämpöä?*

Onni: *Niin ettei oo enää ikävä. Tonne putkeen. Sieltä tulee sitä.*

Ikävän helpottaminen – Perustarpeiden tyydyttäminen

- **Välitetyksi tuleminen**

Netta: *Täältä saa rakkautta. Kun toivoo niin saa rakkautta. Sille voi sanoa oman toivomuksen ja se sitten tapahtuu heti. Sen nimi on rakkauspaketti.*

Ikävän helpottaminen – Aikuisen tuki

- Aikuisen täytyy lasten mukaan auttaa, huolehtia, hoitaa, rauhoittaa, lohduttaa ja iloittaa lasta

A: *Mitä muuta aikuisen pitäis tehdä kun on ikävä?*
Olivia: *Sen pitäis hoitaa sitä.*
A: *Miten olis tärkeää hoitaa just silloin kun on ikävä?*
Olivia: *Et öö niinku..et vähän niinku sillee niinku jotenki sillee niinku rauhoittaa.*

- Lapsi voi itse kertoa ikävästä tai aikuinen voi kysyä, mikä lapsen mieltä painaa

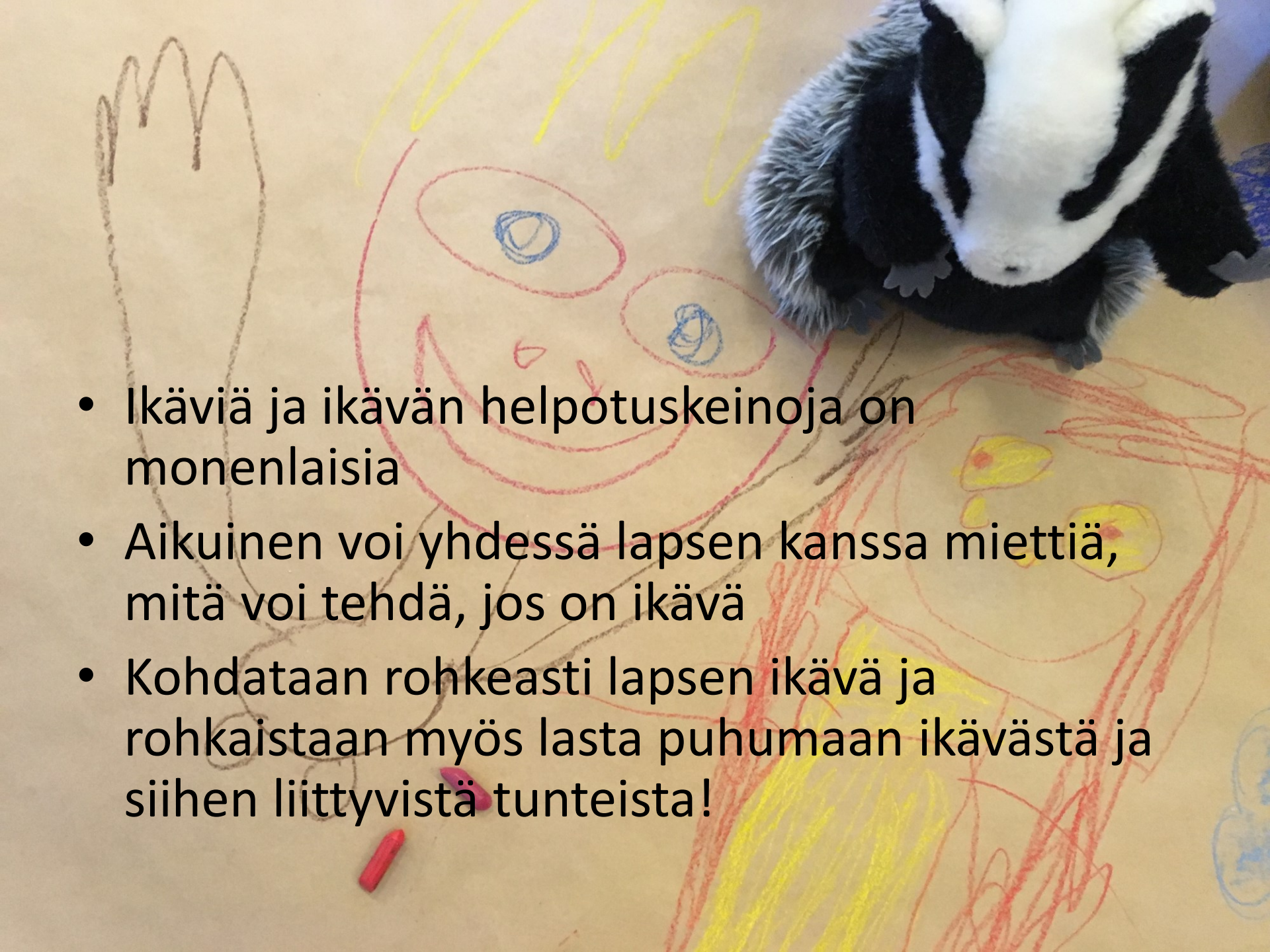

- Ikäviä ja ikävän helpotuskeinoja on monenlaisia
- Aikuinen voi yhdessä lapsen kanssa miettiä, mitä voi tehdä, jos on ikävä
- Kohdataan rohkeasti lapsen ikävä ja rohkaistaan myös lasta puhumaan ikävästä ja siihen liittyvistä tunteista!